

2018. ГОДИНА
15 ГОДИНА НОВЕ СЕРИЈЕ

2019. ГОДИНА
120 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА ЋАЧКЕ
ДРУЖИНЕ „УЗДАНИЦА“
80 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА ЧАСОПИСА
УЗДАНИЦА
25. БРОЈ ЧАСОПИСА НОВЕ СЕРИЈЕ

Часопис *Узданица* готово да представља заштитни знак ове установе у различитим фазама њеног постојања – од Учитељске школе па до Факултета педагошких наука. Први број објављен је 1939. године, а сам часопис проистекао је из ђачке дружине „Узданица“ која је основана 1899. године.

Часопис је до 2006. године излазио са прекидима и имао концепцију педагошко-литерарног гласила. Од тада прераста у научни часопис који је регистрован на листи научних часописа Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

О историјату часописа и дружине у којој је настао говоре текстови које овде доносимо. Први је текст професора Милентија Ђорђевића. То је уводни текст за јубиларно издање поводом стогодишњице часописа. Одабравши најбоље и за одређено доба репрезентативне текстове, професор Ђорђевић сачинио је за ту прилику мали преглед историјата *Узданице*.

ВЕК ОД ПРВОГ БРОЈА УЧИТЕЉСКЕ УЗДАНИЦЕ

Педагошко-литерарни часопис *Учитељска узданица* проистекао је из ђачке дружине „Узданица“ која је у јагодинској Учитељској школи основана 13. децембра 1899. године. У овом периоду „Узданица“ је имала и свој литерарни кружок где су се углавном читали ученички радови и одломци из дела значајних писаца. Поводом десетогодишњег рада Дружине, 1909. је објављена *Споменица*. Часопис је основан 1939. године, а излазио је до почетка 1941. као гласило учитељских школа Југославије. Први уредници били су професори Живојин Илић и Станимир Ђокић, а чланови редакције ученици: Љубомир Ранчић, Мијушко Марковић, Милован Живковић, Душан Митровић и Ђорђе Илић. Часопис је излазио у тиражу од 2500 до 4200 примерака.

У уводној речи уз први број часописа уредништво истиче да ће се у њему „првенствено расправљати педагошка питања, али да ће бити доступан продуктивним ученицима“ учитељских и других средњих школа на подручју Југославије. До јануара

ратне 1941. године објављено је укупно 11 бројева. У концепцијском смислу, сви бројеви су стриктно уређивани по моделу првог броја. Поред оригиналних педагошких и књижевних радова, часопис је неговао рубрику Школски рад или Из наставне праксе, као и рубрику за забаву и разоноду где су објављиване хумореске, шаре, афоризми, занимљивости, па чак и укрштене речи. О истинској отворености часописа за све квалитетне сараднике сведоче нам бројна имена средњошколаца из Бања Луке, Мостара, Београда, Крагујевца, Пирота, Алексинца, Крушевца и других већих градова.

У свим објављеним педагошким огледима доминирају идеје о потреби народног просвећивања и идеје тзв. радне и активне школе. Литерарне прилоге, пак, одликује наглашена социјално-родољубива црта и доминација прозе над поезијом.

Рат је прекинуо излагање часописа, а након ослобођења, после скоро двадесетогодишње паузе, марта 1960, појавила се нова серија под називом *Узданица*. По угледу на ранији часопис, као издавач и власник потписала се Литерарна дружина Учитељске школе Светозарево. Главни уредник је био проф. Мирослав С. Ристић, а чланови уредништва ученици: Нада Томић, Боривоје Митић и Слободан Васић, сви ученици четвртог разреда. Редакција је касније мењана и проширивана па су чланови били и: Гордана Мијатовић, III раз., Брана Васиљевић, IV раз., Љиљана Петровић, V раз., Драган Јанићијевић, IV раз., Верица Станковић, IV раз., Мирослава Никодић и Мирјана Бркљач из трећег и Аница Житко из првог разреда. Насловну страну новог часописа ликовно је обликовао наставник Живомир Цветковић.

Часопис је излазио двомесечно, понекад и тромесечно, у тиражу од 2000 примерака, а дистрибуиран је и у Македонији и у Словенији.

Уредништво часописа је позвало све предратне сараднике и ученике свих учитељских школа у земљи да се јаве својим прилозима. Разуме се, у првом броју објављени су само радови домаћина, а већ у другом броју пристигли су и радови из десетак учитељских школа, а у наредним бројевима и доста радова из Хрватске. Круг сарадника је брзо обновљен и проширен, а часопису су се јављали и бивши ученици Учитељске школе, завичајни писци и љубитељи писане речи. Од значајних писаца који су своје радове објављивали на стараницама *Узданице* споменимо Добрицу Ерића, Момчила Тешића, Витомира Марковића, Ласла Блашковића и Божидара Милидраговића, а од завичајних Селимира Милосављевића, Драгана Глигоријевића, Стојана Недељковића и др.

Нова серија часописа објављивала је без сумње бројније и квалитетније прилоге, али се у концепцијском смислу није отишло много даље. Часопис је био без класичних рубрика, представљао је конгломерат ученичких радова, песама, прозе, приказа и репортажа и шала из ђачког живота. Литерарни прилози су под снажним утицајем у то време актуелних писаца Бранка Топића, Скендера Куленовића, Десанке Максимовић, Ћосића и Давича. Присутне су ратне и поратне теме, теме из живота фабричких радника, обнове и изградње и родољубива поезија.

Часопис је престао да излази марта 1964. године.

После шест година, јануара 1970, часопис је опет накратко обновљен. Издавач је била заједница некадашњих и тадашњих ученика и наставника Учитељске школе у Светозареву. Главни и одговорни уредник се није мењао, а чланови нове редакције били су: Радован Обреновић, Десимир Милосављевић, Милан Радојевић, Мирјана Спасић и Сокол Митић. У називу часописа враћена је ранија одредница „педагошко-литерарни“. Уведене су и сталне рубрике: Педагошка теорија и пракса, Стихови и проза, Прикази и осврти, Из галерија, позоришта и музеја и Страница за децу. Од значајних савремених писаца на страницама овог часописа нашли су се: Добрица Ерић, Исмет Реброња, Живојин Карић, Живорад Ђорђевић, Слободан Жикић, Владета Вуковић, Бора Радосављевић и други.

Свих ових година кад *Учитељска узданица* и *Узданица* није излазила, ученици и наставници Учитељске школе, и касније Педагошке академије, објављивали су своје радове у јагодинском часопису *Гороцвет*.

Данас, кад се обележава сто година образовања учитеља у Јагодини, прилика је да се сетимо *Учитељске узданице* и *Узданице* и бивших ђака и професора Учитељске школе и Педагошке академије. У овом пригодном броју изабраних текстова из *Учитељске узданице* објављујемо изабране радове ученика, бивших ученика, сарадника, као и изабране радове Књижевног клуба Учитељског факултета. Овај литерарни алманах повезаће тако на најлепши начин све бивше ученике, очеве и синове, дедове и унуке, познанике и пријатеље, прослављене и заборављене.

Милентије Ђорђевић

Године 2003, Бранко Илић, тада асистент на Учитељском факултету у Јагодини, као нови уредник покреће нову серију часописа. Концепција је била слична као и до тада. Доносимо уводни текст који је тада отворио нову серију и ново доба у којем ће *Узданица* излазити без прекида до данас.

УВОДНА РЕЧ

Када су ђаци и наставници на смирају једног века оснивали „Узданицу“, ђачку дружину јагодинске Учитељске школе, мора да су, између осталог, били покренути и јединственим изазовом почетка новог столећа. Поред жеље да се редовно окупљају, читају и слушају поезију и прозу, свакако су осећали да Нови век треба спремно дочекати, да ће *деветстота*, што за коју недељу почиње, донети нове наде и открити нове путеве на националном, професионалном, личном плану. И радило се, они сами то бележе, са „кипећим“ одушевљењем... „Оригинални радови истичу се ваљаном садржином и доста лепом обрадом, преводни такође; а поред свега тога, усмено расправљање појединих питања подиже читаву буру на састанцима...“, читамо у записима из тог времена.

И када *тридесет девете*, а то су сада већ други ђаци и други наставници ове исте школе, покрећу *Учитељску узданицу*, педагошко-литерарни часопис, међу новом генерацијом превладава осећање да се нешто битно у основи друштва мења и да те промене треба спремно дочекати, добро их промислити и себи и другима разјаснити. Видимо из старих бројева да они раде потпуно свесни ширег значаја свог подухвата и часопис, „у коме ће се првенствено расправљати педагошка питања, али који ће бити доступан свим продуктивним ученицима“, замишљају као гласило учитељских школа читаве Југославије. И *Узданица* је то била...

Пролазе године и деценије, а код нове генерације ученика и наставника, док прелиставамо бројеве Часописа из шездесетих и седамдесетих, препознајемо исто присуство вере у сопствене вредности и потребе да се одговори на питања која ново време поставља... и осећање одговорности пред генерацијама које долазе.

Иако је, заправо, за све ово време изашло само неколико десетина бројева, идеја *Узданице* постоји, чини се, непрекидно, од давне 1899. до данас, свих ових сто и више година. Колико је заиста прошло од последњег броја Часописа? Десет..., двадесет..., више од тридесет година? Колико је времена потребно да стаса нова генерација спремна да прихвати изазов?

Подразумева се, наравно, да се и данас налазимо пред „новим“ временом које из основа преиспитује све претходно установљено. Очекујемо промене које ће „донети нове наде и открити нове путеве“, које ће ствари „поставити на здраву основу“... И ево нас са истом идејом о часопису студената и наставника, *Узданица* учитеља и за учитеље. Са оном истом вером да има разлога замислити се над сопственом професијом, друштвом и цивилизацијом, да треба радити на осмишљавању свог деловања и на сопственом усавршавању.

Одлучили смо да оживимо *Узданицу* како бисмо, на њеним страницама, пружили инспиративног материјала за размишљање, подстицаја за методичко усавршавање, али и простора за покретање питања и сучељавање ставова. Покушаћемо да задржимо и концепцију коју смо наследили, да наш часопис има у ширем смислу педагошку (а, заправо, и методичку, културолошку и стручно-информативну) страну, али да буде књижевни часопис, простор првог објављивања најквалитетнијих радова младих и неафирмисаних писаца, пре свих студената.

Јасно је, без *кипућег* одушевљења и ентузијазма младих наставника и студената учитељских факултета, *Узданица* неће одмаћи даље од пригодне публикације поводом значајних годишњица, али и да ће, без праве помоћи са стране, без укључивања многих заинтересованих и забринутих за просвету, образовање и наставу, ипак бити само сенка идеје њених оснивача. И оних некадашњих и ових данашњих. Стога позивамо на сарадњу све оне који деле осећање да о нашем времену, друштву и образовању треба говорити јасно, отворено и одмах; све оне који препознају позив који Време изнова упућује свакој генерацији.

Започињемо нову серију *Узданице* са надом у њен дуг живот, али посвећени, пре свега, постављању добрих основа за један модеран часопис. Она ће кренути да, из броја у број, тражи свој прави лик, да лута и открива истинска питања и проблеме, али само уз помоћ правих сарадника и искрених пријатеља може да постане оно што је увек била и што једино и треба да буде: одговор једне генерације на изазов свог доба.

за редакцију
Бранко Илић

После само два објављена броја која су задржала педагошко-литерарну концепцију, *Узданица* се мења и постаје научни часопис. Ново доба опет је донело своје захтеве, те је улазак у нови век и нови миленијум обележен његовим уласком на листу научних гласила Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Први уредник научне *Узданице* био је професор Факултета Тиодор Росић. Од 2017. године, уредник је професор Илијана Чутура.

Настављајући најбоље из веома дуге традиције, часопис се и даље одликује веома високим квалитетом радова из области језика, књижевности и педагошких наука, отвореношћу за младе истраживаче и, пре свега, изузетном сарадњом са најеминентнијим истраживачима из земље и Европе.